Ярмолінська М.В.

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ Й ІСТОРІЯ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕВФОНІЇ

Анотація. У статті досліджується поняття милозвучності, дефініції милозвучності / евфонії в лінгвоукраїністиці. Особливу увагу приділено доцільності диференціації понять і термінів милозвучність мови і милозвучність мовлення. Така диференціація може мати значне методологічне навантаження, підкреслюючи опозицію парадигматики та синтагматики.

Ключові слова: евфонія, милозвучність, благозвучність, фонетичні параметри, універсальні й ідіоетнічні чинники, прозорість мови.

Інформація про автора: Ярмолінська Марина Валеріївна – аспірант кафедри української мови та прикладної лінгвістики; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: maria5@ukr.net.

Yarmolinska M.V.

PROBLEM OF THE DEFINITION AND HISTORY OF THE STUDY OF UKRAINIAN EUPHONY

Abstract. The article deals with the concept of euphony, euphony definition / euphony in stylistic. Special attention is paid to the differentiation of concepts and terms the euphony of language and euphony of speech. Such differentiation can have significant methodological meaning, stressing the opposition of paradymatics and syntagmatics.

Special attention is paid to the ideas of the Ukrainian linguists about euphony. The article also maintains the notion of euphony elaborated not only by Ukrainian scientists (such as V. Blyznyuk, V. Vashchenko, I. Hanych, S. Dyachuk, I. Ohiyenko, H. Pashkovska, O. Peshkovskii, M. Pylynskyi, P. Tymoshenko, N. Tocka, V. Shyprikyevych) but also by Ukrainian writers (for instance, I. Nechuy-Levytskyi). It gives the reader

more than century-long history of Ukrainian euphony-studies. As it is shown in this article, euphony is one of the main feature of the Ukrainian language and can be regarded as a key-concept for the self-representation of Ukrainian nation.

Key words: euphony, phonetic parameters, universal and ethnically specific factors, the transparency of language.

Information about the author: Yarmolinska Maryna Valeriyivna – post-graduate student; Institute of philology; Kyiv national Taras Shevchenko university.

E-mail: mariha5@ukr.net.

Ярмолинская М.В.

ПРОБЛЕМА ОПРЕДЕЛЕНИЯ И ИСТОРИЯ ИЗУЧЕНИЯ УКРАИНСКОЙ ЭВФОНИИ

Аннотация. В статье исследуется понятие благозвучия, дефиниции благозвучия / эвфонии в лингвоукраинистике. Особое внимание уделено целесообразности дифференциации понятий и терминов благозвучие языка и благозвучие речи. Такая дифференциация может иметь значительную методологическую нагрузку, подчеркивая оппозицию парадигматики и синтагматики.

Ключевые слова: эвфония, благозвучие, благозвучность, фонетические параметры, универсальные и идиоэтнические факторы, прозрачность языка.

Информация об авторе: Ярмолинская Марина Валерьевна – аспирант кафедры украинского языка и прикладной лингвистики; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.

Электронный адрес: mariha5@ukr.net.

Поняття милозвучності української мови вживають зазвичай не стільки у спеціальній лінгвістичній, скільки в масовій публіцистичній літературі на позначення передусім естетичних вражень від звучання мови. А тим часом *евфонія*, або *милозвучність* української мови потребує суто лінгвістичного визначення, а відтак і мовознавчого опрацювання.

Словник української мови в 11-ти тт. визначає *евфонію* як розділ поетики, що вивчає звукові засоби та звукову організацію мови художніх творів, зокрема віршів, і як побудову художнього твору щодо його звучання, милозвучності [2, с. 453]. Іменник *милозвучність* не має визначення в зазначеному лексикографічному джерелі й відсилає до прикметника *милозвучний* із дефініцією "приємний для слуху", "який видає приємні для слуху звуки" [4, с. 705]; наведені приклади уривків із текстів стосуються співу птахів, голосу, поезії, музичного інструмента.

Поряд із тим СУМ також уміщує лексику *благозвучність*, без визначення, з відсиланням до лексики *благозвучний*, однак із наведенням цитати зі словника лінгвістичних термінів 1957 р.: "*Благозвучність — добре, з точки зору фонетичних і лексикостилістичних норм певної мови, звучання окремих мовних елементів — звуків, звукосполучень, слів і словосполучень*" [1, с. 193]. *Благозвучний* у визначенні СУМ – "Який гарно, приємно звучить; доброзвучний" [1, с. 193]. Нарешті, *доброзвучний* із поміткою "застаріле" – "який приємно діє на слух; милозвучний" [2, с. 325].

Є підстави зробити висновок про те, що укладачі СУМ концептуалізували ЕВФОНІЮ тільки як термін поетики, а МИЛОЗВУЧНІСТЬ/ДОБРОЗВУЧНІСТЬ (різні спроби відтворення давньогрецької лексики українською мовою) не розглядали як мовне явище, розуміючи його тільки в найширшому розумінні. Тільки БЛАГОЗВУЧНІСТЬ (назва наближена, слід гадати свідомо, до російського терміна *благозвучне*, тоді як для сучасної української мови складні лексики старослов'янського й церковнослов'янського походження з *благо-* мало властиві) і тільки за допомогою текстового прикладу визначена як мовне явище.

Словник іншомовних слів за ред. О. Мельничука містить статтю *евфонія* (з перекладом *милозвучність*) із такими дефініціями: "1. Гармонійний добір звуків у тексті художнього твору. 2. Уникання в мові нехарактерних для неї сполучень звуків; доброзвучність, милозвучність". На наш погляд,

.....

концептуалізація ЕВФОНІЇ / МИЛОЗВУЧНОСТІ в зазначеному джерелі є дуже точною, оскільки включає інтерпретації цього явища і в художніх текстах, і в мові в цілому.

Судячи вже з самої назви, милозвучність є не тільки *естетичною* (а отже, й певною мірою суб'єктивною) категорією, а й *оцінним* поняттям. Звернемо увагу, наприклад, на формулювання В. Шиприкевич: "Яскраво вираженою ознакою естетики української мови є евфонічність, тобто саме привабливий акустичний лад її. Чи це розмовна або й розмовно-побутова мова, художньо-епічна розповідь чи пейзажний опис, художньо-психологічна характеристика чи емоційно схвильоване мовлення, публіцистичний виступ чи ділова документація, або навіть приватний лист — скрізь однаковою мірою діє закон милозвучності. Він проявляє себе, коли ми говоримо і коли пишемо. І його родовід, безперечно, починається в живому мовленні народу" [15, с. 69].

Український часопис у США "Свобода" (1893, число 2, 1 жовтня) зазначав: *"Наша руска мова якъ каже одинъ ученый профессор Бантишъ-Камѣнскій есть второю по италіаньской що до звучности, що до солодкости, що до придатности подъ безсмертни ноти всесвѣтныхъ музикальныхъ композиторовъ"*. Тут визначено три параметри евфонії:

звучність (очевидно, йдеться про переважання голосних над приголосними, сонорних над шумними, дзвінких над глухими),

солодкість (ідеться, слід гадати, про емоційно-естетичне враження від мовлення),

придатність до музики.

Якщо перший критерій цілковито об'єктивний і піддається формалізації, то другий і третій — абсолютно суб'єктивні. Слід також звернути увагу на те, що третій критерій репрезентує *синестезію* як важливе поняття фоносемантики, пісенної творчості тощо.

Роль суб'єктивних чинників визначення милозвучності підкреслена при обговоренні питання в мережі Інтернет на сайті lingvoforum.net.

Н. Тоцька цілком слушно підкреслює не тільки недостатню вивченість поняття милозвучності української мови, а й брак наукового визначення цього поняття. Вона вважає за необхідне визначити *фонетичні параметри* милозвучності мови, встановити, чи однакові вони для різних мов і чи існує загальнолюдське розуміння милозвучності мови, ідентифікувати суто лінгвістичні й естетичні компоненти уявлення про милозвучність [14]. Іншими словами, дослідниця пропонує визначити співвідношення *універсальних і ідіоетнічних* чинників формування і сприйняття милозвучності мови, відповідно до концепції С. Лучканіна про співвідношення двох названих типів чинників у розвитку і мови, і мовознавчої традиції.

Для визначення поняття винятково важливе протиставлення найхарактерніших виявів милозвучності *загальнонародної* мови (евфонічне чергування звуків) і спеціальних засобів милозвучності *художнього* мовлення (алітерація, асонанс, ритм, рима у віршах, стопи в ритмізованій мові) [15, с. 70]. Деякі дослідники включають до розгляданого поняття й обмеження на повтори слів: "милозвучність вимагає не вживати в мові тих самих слів на близькій відстані"; заборона поширюється й на вживання спільнокореневих слів ув одній фразі, а також на близьке розташування однакових складів чи звукосполучень, повторення того самого звука на початку слів, що не є однорідними членами речення [15, с. 72-73]. Очевидно, можна говорити про *розширену й деталізовану інтерпретацію поняття милозвучності* цитованим мовознавцем. Є всі підстави підкреслити, що явище милозвучності реалізоване в загальнонародній мові й не обмежене художньою мовою.

С. Дячук протиставляє два визначення милозвучності мови. Милозвучність як стилістичний прийом – вияв фоніки, який означає гармонійну сув'язь позитивно-естетичних явищ художнього, передусім поетичного, твору [6, с. 216]. Власне милозвучність – добре, приємне, з погляду фонетичних і лексико-стилістичних норм певної мови, звучання окремих мовних елементів – звукосполучень, слів і словосполучень [6,

с. 127]. На наш погляд, у розгляданому випадку можна говорити не стільки про широке і вузьке визначення милозвучності, скільки про *літературознавче* і *лінгвістичне* його визначення.

Словник лінгвістичних термінів Ж. Марузо визначає, що евфонія або милозвучність – якість звуків (приємних на слух або легко вимовлюваних), покликана пояснити певні зміни, що стосуються близько розташованих фонем і відбуваються всередині слова (внутрішня евфонія, *euphonie interne*) або в двох сусідніх словах (зовнішня або фразова евфонія, *euphonie externe, euphonie de la phrase*). Власне фонетична евфонія (*Wohllaut*) відрізняється від гармонії (*Wohlklang*) – відповідності сприйняття звуків і понять. О. Реформатський, коментуючи це визначення, відзначає, що в російській поезії евфонія включає звукопис, алітерації, асонанси, звуконаслідування, звукові повтори (рима, анафора).

Словник давньоруської мови XI–XIV ст., старослов'янський словник по рукописах X–XI ст., словник старослов'янської мови IX–XII ст., словник церковнослов'янської мови не містять лексеми *благозвучие*, хоча термін має фонетико-морфологічне оформлення, типове для старослов'янської мови.

Окремої уваги заслуговує питання про доцільність диференціації понять і термінів *милозвучність мови* і *милозвучність мовлення*. П. Дудик підкреслює, що треба розрізняти евфонію (милозвучність) мови і евфонію (милозвучність) мовлення. *Евфонія мови* – це тільки своєрідна матеріально-фонетична, лексична, фразеологічна, граматична й стилістична можливість, здатність мови, тобто природна милозвучність її різнотипних одиниць. *Евфонія мовлення* – це конкретне милозвучне використання наявних у мові засобів, її одиниць – від фонетичних до синтаксичних. Така диференціація може мати значне методологічне навантаження, підкреслюючи опозицію парадигматики і синтагматики.

Слід також звернути увагу на вживання термінів *закони милозвучності* і *правила милозвучності*, в яких віддзеркалено діалектику дескриптивних і прескриптивних аспектів

інтерпретації явища, що має як онтологічний, так і гносеологічний виміри.

В. Калашник розглядає милозвучність (евфонію) як предмет вивчення *фоностилістики* (*фонетичної стилістики*) – розділу стилістики, що вивчає експресивні властивості звуків мови, засоби її милозвучності та явища поетичної фонетики — звукопис, ритміку вірша, римотворення тощо. Розділом фоностилістики, який розглядає естетичну (евфонічну) й емоційну функції звукового складу мови, вважають *фоніку*.

Питання про можливості й перспективи використання античної греко-римської традиції для дослідження милозвучності сучасної української мови викликає, на наш погляд, значне наукове зацікавлення. Однак, і давньогрецька, і латинська мови (як у поетичній так і в прозовій формі) орієнтувалися на інші художньо-стилістичні канони, ніж сучасні слов'янські мови, зокрема й українська. Через те, як ми гадаємо теоретико-методологічне розроблення проблеми милозвучності української мови має бути здійснене незалежно від теоретичних набутоків античної риторичної традиції. Лише згодом принципи милозвучності української мови можуть бути зіставлені з принципами милозвучності давньогрецької та латинської мов, розробленими античними стилістами.

Милозвучність української мови виступала предметом більш або менш детального вивчення І. Нечуя-Левицького, В. Самійленка, О. Курило, Б. Якубського, М. Жовтобрюха, П. Тимошенка, І. Чередниченка, А. Критенка, І. Варченка, М. Пилинського, І. Качуровського, В. Чабаненка, Н. Тоцької, В. Калашника, Ю. Мосенкіса, В. Близнюка та ін.

Серед українських письменників-класиків до питання про евфонію української мови найбільш детально звертався (не тільки як письменник-практик, а й як лінгвіст-теоретик, автор теоретичних розроблень з граматики та стилістики української мови) Іван Нечуй-Левицький. Він широко використовує паралельні форми українських прикметників та префіксів, а також часток. На думку письменника, втілену в його текстах,

.....

милозвучному варіюванню підлягають і протетичні приголосні в лексемах на зразок *вогонь – огонь, узький – вузький* і подібні. Роль принципів милозвучності в нормотворчій діяльності Івана Нечуя-Левицького детально дослідила Г. Пашковська [9, с. 107-122]. Саме в текстах І. Нечуя-Левицького, згідно зі статистичними дослідженнями І. Чередниченка, спостерігається максимальне наближення до рівномірного співвідношення голосних і приголосних у потоці мовлення. М. Пилинський підкреслює, що погляди і письменницька практика Івана Нечуя-Левицького становили "зовсім різні речі" [11, с. 190].

Поєднання наукового осмислення милозвучності з його реалізацією в письменницькій практиці спостерігаємо й у творчості В. Самійленка. Як уважає письменник, основними чинниками милозвучності української мови є наявність тільки голосних повного творення, відсутність важких для вимови сполучень приголосних, урівноваження голосних і приголосних (що, на його погляд, уподібнює українську мову до італійської, однак відрізняє від російської).

П. Тимошенкові належить одне з перших детальних досліджень *нормативного* аспекту проблеми милозвучності української мови, до якої він уналежнював цілий комплекс виражальних засобів: "українська мова володіє багатьма евфонічними засобами, використання яких щільно зв'язане з стилем мови, темпом, ритмом, а також має свої особливості у окремих авторів" [12, с. 14].

Названий дослідник також вивчав міркування М. Коцюбинського щодо евфонії, зокрема дихотомію теоретичних поглядів письменника і його художньої практики, редакційну роботу письменника над текстами І. Нечуя-Левицького. Лінгвіст звертає увагу на те, що порушення правил милозвучного чергування наявні в Ольги Кобилянської, Василя Стефаника, Архипа Тесленка, тоді як у Панаса Мирного та Івана Франка їх значно менше. Дослідник звертається й до історії виникнення деяких милозвучних чергувань, підкреслюючи, що первісно префікси *въ – у* та *изъ – с* відрізнялися за значенням, як у російській мові [12].

Милозвучність української мови досліджував В. Ващенко, котрий підкреслював винятково важливу роль цього явища в розвитку мовної стилістики. "Милозвучність така виразна, що часто служить найголовнішою ознакою стилю мови, стилістичним прийомом" [4, с. 129]. У концепції лінгвіста милозвучність – явище орфоепії усної народної художньої мови, яке слід розглядати в контексті звуконаслідувальних слів ("звуків-копій"), звукосимволічних слів ("звуків-образів"), виражених передовсім алітераціями, "римованих звукоповторів" (*Добре я бачу твою ледачу вдачу* – Леся Українка). "Розмовні рими, де так яскраво виявлені звукоповтори, голублять наш слух більше, ніж інші художньо-фонетичні засоби" [4, с. 125] (пор. поширену думку про небажаність рими у прозовому тексті). "У приказках, казках, легендах, а не тільки в піснях та думах – скрізь ми знаходимо розмовну риму", – підкреслює дослідник [4, с. 127].

Дослідник підкреслював, що милозвучність робить мову особливо місткою щодо різноманітних нюансувань звучання. Він запровадив таке поняття, як "гра милозвучності, ціла система витончених милозвучних перетворень" – на позначення тих випадків, коли різноманітні засоби милозвучності істотно насичують текст, узаємопов'язуючись та доповнюючи одне одного [4, с. 130].

Осмислюючи проблему милозвучності, В. Ващенко обстоював думку про те, що чим більше голосних порівняно з приголосними й сонорних приголосних порівняно з глухими, тим слово більш милозвучне. Дослідник також використовує поняття *різнозвучності*, тобто уникання збігу звуків одного типу, та поняття *рівнозвучності*, тобто скупчення та навмисне стягнення звуків певного типу. Він пропонує власне визначення поняття: милозвучність – це, перш за все, добір звукового складу мови з певними завданнями; при цьому не обов'язково добір голосних або сонорних. Також запропоновано класифікацію явищ милозвучності української мови. Нарешті, В. Ващенко простежує діалектику співвідношення сутнісних (онтологічних) і пізнавальних (гносеологічних) аспектів

.....

милозвучності, зазначаючи, що милозвучність не тільки виступає зовнішньою прикрасою орфоепії, а й показує, як мовці осмислюють звучання власної мови [4, с. 129-137].

Заслуговує якнайпильнішої уваги "Наочна таблиця милозвучності української мови" І. Огієнка (авторська назва "Наглядна таблиця милозвучності української мови"), опублікована у скороченому вигляді 1996 р., однак підготована автором значно раніше, 1923 р.

Дослідник підкреслює, що за своєю милозвучністю українська мова посідає чільне місце не тільки серед мов слов'янських, а й серед мов європейських. Милозвучність народної української мови значно більша, ніж мови літературної. Мова уникає "роззіву" (збігу голосних звуків у слові чи сусідніх словах), голосного на початку слова (через те додаються протетичні приголосні). Українська мова "не любить довгих слів... і прагне до їх скорочення", також "не терпить немилозвучного збігу двох або трьох приголосних". Приголосний звук, збігаючись із іншим приголосним, зазвичай уподібнюється йому за "звучністю, якістю та м'якістю", однак таке уподібнення не позначають на письмі через переважно етимологічний правопис [8, с. 16-22].

І. Чередниченко розглядає евфонічні і не евфонічні явища української літературної мови. Він визначає евфонічність мови як здатність її фонетичної будови до мелодійного звучання і до створення звукозображення у висловлюванні відповідно до його змісту і художнього призначення. У цьому визначенні бачимо два компоненти: 1) *мелодійність* (яка залишена без визначення) і 2) *звукозображення* як особливість художнього мовлення. Серед трьох рівнів вивчення милозвучності (загальномовний, загально художній, поетичний – див. нижче) дослідник розглядає переважно другий рівень.

Лінгвіст вважає, що характер загальної евфонічності української мови зумовлений її фонетичною системою, частотою вживання фонем і фонемо сполучень, різноманітністю застосування текстуальної вокалізації і консонантизації, інтонацією та ритмічною будовою тексту.

І. Качуровський осмислює й інтерпретує милозвучність мови в контексті *фоніки* – науки про звучання твору, добір певних фонем, їхню частоту та послідовність. Фоніка – розділ фонетики, що розглядає звуки мови з погляду їхньої естетичної (евфонічної) та емоційної функції. Це і галузь літературознавства, яка досліджує естетичну вартість звуків у мистецькому творі, переважно віршованому. Фоніка вивчає як евфонію, так і какофонію. Фоніка – *ті відхилення від фонетичних норм мови, котрі мають естетичну (позитивну чи негативну) вартість*.

Дослідник звертає увагу на те, українська мова значно дзвінкіша порівняно з російською, бо в російській багато приголосних є дзвінками на письмі, але глухими у вимові.

Автор послуговується поняттям *прозорості мови* (див. Основні поняття і терміни), класифікуючи мови на *найпрозоріші* (голосні у звуковому ланцюжкові перевищують приголосні – японська й тихоокеанські), *середньої прозорості* (де кількість приголосних не набагато переважає кількість голосних) та *непрозорі* (зі значним переважанням приголосних). Він підкреслює, що старослов'янська мова з її законом відкритих складів належала до мов із найвищим коефіцієнтом прозорості: у взятих наздогад невеличких уривках він доходив майже до 1.

І. Качуровський пропонує такі визначення: "Евфонія, що значить милозвучність, чи, ліпше, благозвучність – це сукупність позитивно-естетичних фонічних явищ; какофонія, гидко звучання – явищ негативно-естетичних". До евфонічних явищ автор уналежнює ониматопею, алітерацію, асонанс, дисонанс, підкреслює особливу роль рими. Відзначено роль какофонії у звуковій будові скоромовок.

Дослідник звертає увагу на існування трьох близьких термінів *звуконаслідування, звукопис, імітативна гармонія*. Він підкреслює можливості досягнення ефекту звуконаслідування не тільки вживанням ониматопей, а й витворенням звукових ефектів шляхом накопичення певних слів, які не є ониматопеями. Якщо поезія без рими звичайна, то поезія без жодних елементів звукової організації "немисленна".

Автор висловлює думку про те, що певний звук не має визначеної наперед вартості свого змісту, щодо тих асоціацій, думок, настроїв, які він викликає, а все чи майже все залежить 1) від нашого індивідуального ставлення до звука, 2) від автора та 3) від літературної традиції. Таким чином, І. Качуровський не визначє теоретичних положень і практичних результатів фоносемантики (див. нижче), очевидно, будучи літературознавцем, не ознайомленим із відповідними лінгвістичними дослідженнями.

Отже, милозвучність української мови виступала предметом наукового осмислення, літературного впровадження та нормування як із боку письменників, так і з боку лінгвістів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Археологія України : Курс лекцій : Навч. посібник / Л.Л. Залізник, О.П. Моця, В.М. Зубар та ін. ; за ред. Л.Л. Залізника. — К. : Либідь, 2005. — 504 с.
2. Близнюк В.В. Витоки милозвучності сучасних української й італійської літературних мов (на матеріалі фонемної структури слова) : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня канд. філологічних наук. Спеціальність 10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство / В.В. Близнюк ; Київський національний лінгвістичний університет. – К. : Київський національний лінгвістичний університет, 2011. – 20 с.
3. Близнюк В.В. Милозвучність української й італійської літературних мов / В.В. Близнюк // Мовні і концептуальні картини світу [гол. ред. О.І. Чердніченко]. – К.: Вид. дім Д. Бурого, 2005. – С. 34–36.
4. Ващенко В.С. Фонетико-стилістичні засоби мовлення (Із спостережень над мовою української художньої літератури 19-початку 20 ст.) / В.С. Ващенко // Наукові записки Дніпропетровського державного університету. – К., 1954. – Т. 47: Збірник праць історико-філологічного факультету (мовознавство). – Вип. VII. – С. 113–139.
5. Ганич І.Д. Словник лінгвістичних термінів / І.Д. Ганич, І.С. Олійник. – К. : Вища шк., 1985. – 360 с.
6. Дьячук С.В. Порушення милозвучності української мови в сучасних ЗМК / С.В. Дьячук // Держава та регіони. – 2013. – № 2. – С. 74–76.

7. Літературознавчий словник-довідник / [за ред. Р.Т. Гром'яка, Ю.І. Коваліва, В.І. Теремка]. – К. : Академія, 2006. – 752 с.
8. Огієнко І.І. Наочна таблиця милозвучності української мови / І.І. Огієнко // Дивослово. – 1996. – № 5 – 6. – С. 16–22.
9. Пашковська Г.В. Нормотворення української мови : роль І.С. Нечуя-Левицького / Г.В. Пашковська. – К. : ПП Жовтий, 2011. – 396 с.
10. Пешковский А.М. Принципы и приемы стилистического анализа и оценки художественной прозы / А.М. Пешковский // *Argspoeitica*. – М., 1927. – Вып. I. – С. 29–68.
11. Пилинський М.М. До питання про чергування *в* – *у* на початку слова / М.М. Пилинський // Дослідження з лексикології та лексикографії. – К., 1965.
12. Тимошенко П.Д. Засоби милозвучності (евфонії) української мови / П.Д. Тимошенко // Українська мова в школі. – 1952. – № 4. – С. 3–14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zbruc.eu/node/41915>
13. Тимошенко П.Д. Фонетические явления на границе слов в украинском языке : автореф. дис. ... канд. филол. наук / П.Д. Тимошенко. – К., 1953.
14. Тоцька Н.І. Про милозвучність української мови / Н.І. Тоцька // Загальна та експериментальна фонетика: Збірник наукових праць і матеріалів. – К., 2001.
15. Шиприкевич В.В. Евфонічні засоби української мови / В.В. Шиприкевич // Рідне слово. – К. : Наукова думка, 1974. – Вип. 8. – С. 69-75. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine8-12.pdf>
16. Шиприкевич В.В. Питання фоностилїстики / В.В. Шиприкевич. – К., 1972.

REFERENCES

1. *Archeology of Ukraine* [Arheolohiya Ukrayiny]. – Kyiv, 2005.
2. Blyznyuk V. V. *Origins of the euphony of contemporary Ukrainian and Italian* [Vytoky mylozvuchnosti suchasnyh ukraïnskoyi i italiyskoyi literaturny mov]. – Kyiv, 2011.
3. Blyznyuk, V.V. *Euphony of Ukrainian and Italian* [Mylozvuchnist ukraïysnkoyi i italiyskoyi literaturny mov]. – Kyiv, 2005.

4. Vashchenko V.S. *Phonetical and stylistic means of the speech* [Fonetyko-stylistychni zasoby movlennya]. – Kyiv, 1954.
5. Hanych I.D. *Dictionary of linguistic terms* [Slovnyk lnhvystychnyh terminiv]. – Kyiv, 1985.
6. Dyachuk S.V. *Violations of the euphony in the language of contemporary media* [Porushennya mylozvuchnosti ukrayinskoyi movy v suchasnyh ZMK] // Derzhava ta rehiony. – 2013. – № 2. – С. 74–76.
7. *Encyclopedical dictionary of literary studies* [Literaturoznavchyslovnyk-dovidnyk]. – Kyiv, 2006.
8. Ohiyenko I.I. *Table of the Ukrainian euphony* [Naochna tablycyta mylozvuchnosti ukrayinskoyi movy] // Dyvoslovo. – 1996. – № 5 – 6. – С. 16–22.
9. Pashkovska H.V. *Standardization of Ukrainian* [Normotvorennya ukrayinskoyi movy]. – Kyiv, 2011.
10. Peshkovskii A.M. *Principles and means for stylistic analysis and evaluation of the literary prose* [Pryncypy i priemy stilisticheskoho analiza i ochenko hudozhestvennoy prozy] // Ars poetica. – М., 1927. – Vyp. I. – С. 29–68.
11. Pylynskyi M.M. *About ablaut of в – н at the beginning of word* [Do pytannya pro chervannya v-u na pochatku slova] // Doslidzhennya z leksikologii ta leksikographii. – К., 1965.
12. Tymoshenko P.D. *Euphonic means of Ukrainian* [Zasoby mylozvuchnosti ukrayinskoyi movy] <http://zbruc.eu/node/41915>
13. Tymoshenko P.D. *Phonetic phenomena on the border of words in Ukrainian* [Foneticheskie yavleniya na granice slov v ukrainskom yazyke]. – К., 1953.
14. Tocka N.I. *About Ukrainian euphony* [Pro mylozvuchnist ukrayinskoyi movy]. – К., 2001.
15. Shyprykevych V.V. *Euphonic means of Ukrainian* [Evfonichni zasoby ukrayinskoyi movy] <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine8-12.pdf>
16. Shyprykevych V.V. *Questions of the phonetic stylistics* [Pytannya fonostylistyky]. – К., 1972.

Дата надходження до редакції – 20.04.2017 р.
Дата затвердження редакцією – 22.05.2017 р.